

Nebras Al-Masny* <https://orcid.org/0000-0002-9804-8787>

Stowarzyszenie regionalne państw. Podstawowe informacje przydatne w zarządzaniu firmami

https://doi.org/10.25312/2391-5129.32/2021_03nam

Organizacje i stowarzyszenia regionalne państw w zakresie rozwoju współpracy gospodarczej i handlowej stanowią ważny składnik globalnych procesów zmian istotnych dla zarządzania przedsiębiorstwami. Zmiany te rodzą różnego rodzaju wyzwania w stosunkach handlowych państw i ich ugrupowań regionalnych i mają charakter dynamiczny. Stąd też potrzeba dalszego kształtowania międzynarodowego ładu gospodarczego, w tym przez takie stowarzyszenia, jak ASEAN, SAARC i Mercosur dążące do pogłębienia i rozszerzenia stosunków handlowych między państwami członkowskimi i innymi, z uwzględnieniem przepisów międzynarodowych i innych stowarzyszeń, na przykład Unii Europejskiej. Artykuł charakteryzuje regionalne stowarzyszenia wybranych państw z perspektywy globalizacji.

Słowa kluczowe: globalizacja, regionalizm, organizacje międzynarodowe i regionalne

Wstęp

Organizacje i stowarzyszenia regionalne państw w zakresie rozwoju współpracy gospodarczej i handlowej stanowią ważny składnik globalnych procesów zmian istotnych dla zarządzania przedsiębiorstwami. Zmiany te rodzą różnego rodzaju wyzwania w stosunkach handlowych państw i ich ugrupowań regionalnych i mają charakter dynamiczny. Stąd też potrzeba dalszego kształtowania międzynarodowego ładu gospodarczego, w tym przez takie stowarzyszenia, jak ASEAN, SAARC i Mercosur dążące do pogłębienia i rozszerzenia stosunków handlowych między państwami członkowskimi i innymi z uwzględnieniem przepisów międzynarodowych i innych

* Nebras Al-Masny – dr nauk politycznych, analityk ekonomiczny, Ambasada Zjednoczonych Emiratów Arabskich w Polsce.

stowarzyszeń, na przykład Unii Europejskiej. Artykuł charakteryzuje regionalne stowarzyszenia wybranych państw z perspektywy globalizacji.

Globalizacja a regionalizm

Globalizacja polega na długotrwałym procesie integrowania działalności na poziomie gospodarek przemysłów (sektorów oraz przedsiębiorstw) ponad granicami państw dzięki rozszerzeniu, pogłębieniu oraz intensyfikacji różnego rodzaju powiązań handlowych, inwestycyjnych, kooperacyjnych itp., co prowadzi do tworzenia się współzależnego systemu ekonomicznego w skali światowej (Łoś-Nowak, 2004: 8 i nast.).

W powyższym aspekcie ważne jest zaznaczenie, że w zglobalizowanym świecie państwa muszą nieustannie weryfikować stan swojego bezpieczeństwa (zwłaszcza finansowego i energetycznego) i czynią to w sposób instytucjonalny, jeśli są członkami lub partnerami danego ugrupowania regionalnego uznawanego przez organizacje międzynarodowe, między innymi takie, jak ONZ, Unia Europejska, Bank Światowy (Stańczyk, 1996: 30 i nast.; Zorska, 2007: 17 i nast.).

Regionalizm, ogólnie biorąc, to porozumienia państw w wymiarze kontynentalnym lub międzykontynentalnym w celu rozszerzenia i rozwoju współpracy gospodarczej (i innej) (Guzek, 2006: 7 i nast.; Gwiazda, 2000: 12 i nast.; Kotyński, 2003: 13 i nast.).

Utworzenie i rozwój stowarzyszenia państw Azji Południowo-Wschodniej

Kontynent azjatycki jest największym obszarowo i demograficznie kontynentem na świecie, a zarazem mocno zróżnicowanym pod względem rozwoju gospodarczego i społecznego (zob. *Oxford. Encyklopedia szkolna*, 1991: 78–87). Biorąc pod uwagę powyższe stwierdzenie, należy zaznaczyć, iż jest ponadto istotnym źródłem pomysłów i inicjatyw zawierania porozumień (układów) w celu sprostania wyzwaniom globalnego rynku. Jednym z nich było utworzenie ASEAN 8 sierpnia 1967 roku przez państwa założycielskie: Indonezję, Malezję, Filipiny, Singapur i Tajlandię. Te kraje podpisały w Bangkoku deklarację, w której określono cele powołanej organizacji (Bangkok Declaration). Należą do nich: poprawa dynamiki wzrostu gospodarczego i rozwoju społecznego, promowanie pokoju i stabilizacji w regionie oraz współpracy między państwami w celu osiągnięcia wspólnych celów gospodarczych i społecznych. ASEAN stał się stowarzyszeniem otwartym dla każdego państwa z tego regionu, które aspiruje do członkostwa i realizuje zasady i cele podstawowe organizacji. W latach 1984–1999 przystąpiły do niego Brunei, Wietnam, Laos i Kambodża.

W 1992 roku ASEAN zainicjował projekt mający na celu utworzenie Strefy Wolnego Handlu (APTA, ASEAN Free Trade Area) poprzez stopniową redukcję taryfowych i pozataryfowych barier handlowych w regionie, a także harmonizację nomenklatury celnej i innych procedur. Przewidziano docelowe zniesienie wszystkich ceł importowych na wszystkie grupy towarów (*Biuletyn Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych*, 2013: 6 i nast.).

Rozwój stosunków Unii Europejskiej z ASEAN

Relacje między UE i państwami wchodzącymi w skład ASEAN zostały zapoczątkowane w 1972 roku poprzez tak zwany Specjalny Komitet Koordynujący. W maju 1975 roku utworzono wspólną Grupę Studyjną ASEAN – UE, której zadaniem było rozpoznanie możliwości nawiązania bliższej współpracy. W ślad za tym w 1976 roku nawiązano oficjalne stosunki dyplomatyczne.

Kraje ASEAN postrzegały współpracę z UE jako możliwość rozwiązania problemów dostępu do rynku wspólnotowego.

Dynamika stosunków między ASEAN i UE wzrosła, kiedy zrealizowano postulat Hansa-Dietricha Genschera (ówczesnego Wicekanclerza i Ministra Spraw Zagranicznych RFN), aby regularne kontakty pomiędzy stronami odbywały się na szczeblu ministerialnym. Zostały one zatwierdzone po podpisaniu 7 marca 1980 roku umowy o współpracy pomiędzy ASEAN i UE. Zdefiniowano w niej założenia współpracy handlowej, gospodarczej i technicznej oraz powołano Komitet Współpracy jako strukturę monitorującą rozwój relacji między stronami układu.

W 1994 roku UE zainicjowała Nową Strategię dla Azji, podkreślając, że ASEAN pozostanie kluczowym partnerem UE w Azji pomimo dialogu prowadzonego przez UE z innymi krajami. Pozwoliło to na płynne rozszerzenie powiązań UE z pozostałymi krajami tego regionu. Proces ten przybrał formę tak zwanych Spotkań Azji z Europą.

Można więc powiedzieć, że UE uznała ASEAN za motor dialogu między Azją a Europą. Zapowiedziano stworzenie systemu wymiany informacji o przedsiębiorstwach (zob. Janiec, Rodzik, Urbańska, 2002: 51–75).

Na szczycie ASEAN–UE w grudniu 2000 roku w deklaracjach o dalszej współpracy zwrócono uwagę na to, żeby obejmowała ona także ochronę środowiska i zrównoważone wykorzystywanie zasobów naturalnych oraz dalszy rozwój nowych technologii informatycznych.

Południowoazjatyckie Stowarzyszenie Rozwoju Regionalnego (SAARC)

Inicjatywa powołania SAARC zrodziła się w latach siedemdziesiątych ubiegłego wieku. W 1981 roku po konsultacjach między rządami Bangladeszu, Bhutanu, Indii, Malediwów, Nepalu, Pakistanu i Sri Lanki powołano Wspólny Komitet, którego zadaniem było zidentyfikowanie potencjalnych partnerów stowarzyszenia i obszarów współpracy. Na podstawie analiz i prognoz w sierpniu 1983 roku ministrowie spraw zagranicznych zainteresowanych krajów na spotkaniu w New Delhi wydali deklarację o Południowoazjatyckiej Współpracy Regionalnej (*Declaration on South Asian Regional Co-operation*). Na szczycie państw zainteresowanych przystąpieniem do stowarzyszenia w grudniu 1985 roku zatwierdzono Kartę SAARC. Państwami członkowskimi zostały Bangladesz, Bhutan, Indie, Malediwy, Nepal, Pakistan i Sri Lanka.

Do zasadniczych celów współpracy w ramach stowarzyszenia zadeklarowanych w Karcie SAARC zaliczono promowanie dobrobytu i poprawę jakości życia, stymulowanie rozwoju gospodarczego i społecznego, współpracy z innymi regionalnymi i międzynarodowymi organizacjami. Działalność SAARC przebiega w oparciu o Zintegrowany Program Działania (IPA), obejmujący 11 obszarów.

Najważniejszą z podjętych i realizowanych inicjatyw gospodarczych jest Południowoazjatyckie Porozumienie o Preferencjach Taryfowych (SAFTA). Zostało ono utworzone w 1993 roku i ma na celu promowanie handlu wewnątrz regionu, które miało się przekształcić w Strefę Wolnego Handlu (SAFTA) (zob. *Biuletyn Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych*, 2013).

Rozwój stosunków UE-SAARC

Należy zaznaczyć, że ze względu na niski stopień zintegrowania gospodarczego i politycznego krajów regionu Azji Południowej stosunki UE-SAARC rozwijano głównie w oparciu o umowy dwustronne. W 1996 roku Komisja Europejska wydała komunikat zakładający dążenie do ustanowienia i rozszerzenia partnerstwa z Indiami (EU – India Enhanced Partnership). W czerwcu 2000 roku odbył się pierwszy szczyt Unia Europejska-Indie, na którym podpisano taką umowę.

Umowy o współpracy zawarto również w latach 1996–2000 z Pakistanem, Nepalem i Bangladeszem.

Ze względu na występujące trudności, zwłaszcza polityczne, pomiędzy państwami SAARC Unia Europejska zamierza dalej wspierać proces integracji w ramach stowarzyszenia i rozwijać stosunki gospodarcze.

Ogólnie biorąc, stosunki UE z SAARC nie są rozwinięte w takim samym stopniu jak z ASEAN. Wynika to przede wszystkim z niskiego wciąż jeszcze stopnia zintegrowania krajów SAARC. Jednak wielkość takich krajów członkowskich tego

stowarzyszenia, jak Indie i Pakistan, ich potencjału gospodarczego i militarnego uzasadniają właściwość takiego podejścia (zob. Szyjko, 2013).

Wspólny rynek Południa – Mercosur

W 1991 roku w wyniku ratyfikacji traktatu z Asunción został utworzony przez Argentynę, Brazylię, Paragwaj i Urugwaj Mercosur. Celem tego ugrupowania było powołanie unii celnej, a docelowo wspólnego rynku pomiędzy krajami sygnatariuszami.

W 1994 roku podpisano kolejny traktat w Ouro Prêto będący nowym etapem w rozwoju tej organizacji, która uzyskała osobowość prawną. Zreformowano również struktury instytucjonalne, które miały prowadzić rozmowy z członkami organizacji Mercosur o dalszej ściślejszej integracji od 2000 roku.

W efekcie Mercosur znajduje się w fazie przejściowej ku utworzeniu wspólnego rynku. Podejmowane są działania na rzecz wypracowania wspólnej polityki obejmującej handel (polityka konkurencji i ochrony konsumentów).

Traktat z Ouro Prêto ustanowił instytucjonalną strukturę międzynarodowej organizacji gospodarczej Mercosur (trochę na wzór UE) (zob. MERCOSUR). Integracja w tej organizacji przebiega według schematu opartego na kolektywnym (międzyrządowym) mechanizmie podejmowania decyzji.

W 1996 roku Chile i Boliwia podpisały umowy stowarzyszeniowe, które zakładają utworzenie strefy wolnego handlu według formuły „4+1”.

Głównymi instytucjami Mercosur są spotkania na szczycie przywódców państw członkowskich, Rada Wspólnego Rynku (ministrowie), Komitety Techniczne, Grupy Robocze oraz grupy tworzone ad hoc, które zajmują się specyficznymi zagadnieniami polityki przemysłowej, konkurencją, ochroną środowiska, polityką rolną i polityką celną. W skład Komitetów i Grup Roboczych wchodzi przedstawiciele (dyplomaci i pracownicy służb cywilnych) wszystkich państw członkowskich. Decyzje podejmowane są na zasadzie konsensusu. Wszystkie wspólne organy działają w oparciu o współpracę międzyrządową. Przykłada się wagę do tego, by organy te nie przerodziły się w organy o charakterze ponadrządowym (zob. *New EU-Mercosur trade agreement The agreement in principle*, 2019).

Rozwój stosunków UE–Mercosur

Już w 1991 roku przygotowano projekt współpracy pomiędzy organizacją Mercosur a Wspólnotą Europejską. W 1992 roku podpisano *Porozumienie o współpracy międzyinstytucjonalnej i wzajemnych konsultacjach*. W 1994 roku podczas szczytu Rady Europejskiej na Korfu podjęto decyzję o konieczności wzmocnienia i rozwoju relacji między WE a Mercosur. W tym celu na szczycie WE w Madrycie w grudniu

1995 roku przyjęto *Międzyregionalną ramową umowę o współpracy*. Weszła ona w życie w lipcu 1999 roku. Zakłada się w niej między innymi pełną liberalizację przepływu dóbr i usług zgodnie z regułami WTO oraz formuły współpracy. Rozmawiano o tym także na szczycie rządów UE i Mercosur w Rio de Janeiro w czerwcu 1999 roku.

W ramach obiecanej współpracy UE–Mercosur realizuje się lub przygotowuje szereg projektów ukierunkowanych na wspieranie budowy odpowiednich instytucji, standaryzację norm technicznych, współpracę w dziedzinie statystyki, regulacji celnych, norm fitosanitarnych, współpracy na rzecz rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw itd.

Stosunki te rozwijane są na płaszczyźnie kontaktów dwustronnych. Ten rodzaj stosunków jest zróżnicowany w doborze środków i ich wartości finansowej w odniesieniu do oceny każdego z państw regionu. Duży nacisk kładzie się na rozwijanie relacji z całym regionem.

Podsumowanie

Znajdujemy się w czasie kształtowania podstaw nowego globalnego i regionalnego ładu stosunków międzynarodowych, politycznych i gospodarczych. Dzięki znoszeniu barier i dalszej liberalizacji handlu międzynarodowego procesy te rozwijają się dynamicznie i wieloaspektowo.

Globalizacja prowadzi do wzrostu znaczenia regionów kontynentalnych i ich ugrupowań gospodarczych opisanych w niniejszym artykule (i innych). Sprzyja to rozwojowi poszczególnych krajów, w tym także tych dotychczas słabo rozwiniętych.

Aktywny udział w tym procesie bierze Unia Europejska, rozwijając stosunki z opisanymi stowarzyszeniami regionalnymi w Azji i Ameryce Łacińskiej.

Jest to zjawisko złożone, wieloaspektowe i dynamicznie się rozwijające oraz trudne merytorycznie do opisania w jednym artykule, stąd i nasza metodologiczna uwaga wstępna, że są to informacje podstawowe.

Bibliografia

- Biuletyn Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych* (2013), PISM, Warszawa.
- Guzek M. (2006), *Międzynarodowe stosunki gospodarcze. Zarys teorii i polityki handlowej*, PWE, Warszawa.
- Gwiazda A. (2000), *Globalizacja i regionalizacja gospodarki światowej*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń.
- Janiec Z., Rodzik T., Urbańska J. (red.) (2002), *Przewodnik eksportera*, Izba Przemysłowo-Handlowa Inwestorów Zagranicznych w Polsce, Warszawa.

- Kotyński J. (red.) (2003), *Globalizacja i integracja europejska*, PWE, Warszawa.
- Łoś-Nowak T. (2004), *Organizacje międzynarodowe – ewolucja w kierunku samodzielności w polityce i stosunkach międzynarodowych*, [w:] tegoż (red.), *Organizacje w stosunkach międzynarodowych: istota, mechanizmy, działania, zasięg*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław.
- MERCOSUR, Encyklopedia Zarządzania, <https://mfiles.pl/pl/index.php/MERCOSUR> [dostęp: 19.01.2022].
- New EU-Mercosur trade agreement The agreement in principle* (2019), https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2019/june/tradoc_157964.pdf [dostęp: 22.12.2021].
- Oxford. Encyklopedia szkolna* (1991), Polska Oficyna Wydawnicza, Warszawa.
- Stańczyk J. (1996), *Współczesne pojmowanie bezpieczeństwa*, Instytut Studiów Politycznych (Polska Akademia Nauk), Warszawa.
- Szyjko C.T. (2013), *Stary kontynent – nowe wyzwania: wybrane dylematy Europy w globalnej polityce i gospodarce*, Wydawnictwo M.M., Warszawa.
- Zorska A. (2007), *Korporacje transnarodowe: przemiany, oddziaływania, wyzwania*, PWE, Warszawa.

Summary

Regional association of states. Basic information useful in managing companies

In the development of economic and trade cooperation, regional state organizations and associations constitute an important component of the global processes of change relevant to the management of enterprises. These changes pose various challenges in the trade relations of states and their regional groupings and are of a dynamic nature. Hence the need to further shape the international economic order, including by associations such as ASEAN, SAARC and Mercosur, which seek to deepen and expand trade relations between Member States and others. Taking into account international regulations and other associations such as the European Union, the article describes regional associations of selected countries from the perspective of globalization.

Keywords: globalization, regionalism, international and regional organizations